

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

ЄРГІДЗЕЙ КСЕНІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 373.5:355.01(477)

**ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ОРІЄНТАЦІЇ ЛЦЕЇСТІВ ЗАКЛАДІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО ПРОФІЛЮ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
ЯГУПОВ Василь Васильович,
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Навчально-науковий інститут фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ДІДЕНКО Олександр Васильович,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
науково-організаційний відділ, головний науковий співробітник;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

ЗАКАТНОВ Дмитро Олексійович,
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського,
заступник директора з наукової роботи.

Захист відбудеться «12» травня 2021 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.458.01 в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, Столичне шосе, буд. 98, Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України, 1-й поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://ivet.edu.ua> та в бібліотеці Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, пров. Віто-Литовський, 98-а, 5 поверх.

Автореферат розіслано «9» квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. А. Кручек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку України виникає нагальна потреба підвищення престижу Збройних сил (далі – ЗС) України, модернізації й реформування військової освіти. З огляду на це підвищуються вимоги до якості підготовки майбутніх захисників Батьківщини. Центром такої первинної підготовки стали заклади спеціалізованої середньої освіти військового профілю – військові ліцеї та ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою (далі – військові ліцеї), а головним результатом їх функціонування має бути військово-професійна орієнтація (далі – ВПО) ліцеїстів до продовження професійної освіти у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ). У контексті цього набуває актуальності проблема їх ВПО, формування військово-професійної спрямованості.

Концептуальні положення і вимоги до військово-професійної орієнтації молоді закріплено в Законах України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про зайнятість населення», «Про військовий обов'язок і військову службу», указі Президента України «Про Положення про проходження військової служби (навчання) курсантами ВВНЗ (військових навчальних підрозділів ЗВО) Служби безпеки України», наказах Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до ВВНЗ та військових навчальних підрозділів ЗВО», «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» та інших документах, які регламентують основні напрями, цілі й механізми реалізації державної політики у сфері ВПО молоді.

Життєву важливість доцільного професійного самовизначення особи досліджували у різний час, зокрема: Г. Гегель, Т. Гоббс, Т. Кампанелла, Н. Макіавеллі, М. Монтень, Т. Мор, Р. Оуен, натомість профорієнтацію в умовах ринку праці, виховання конкурентоздатного фахівця обґрунтовували: В. Адамс, С. Векслер, М. Вудкок, Н. Гісберс, А. Маслоу, К. Годжерс, Д. С'юпер, М. Сакуяма, Е. Фромм, С. Фукуяма, Л. Якокка та інші.

Різноманітні соціально-психологічні проблеми професійного самовизначення особистості та формування її професійної спрямованості вивчали: Б. Ананьєв, О. Бодальов, Л. Божович, М. Гінзбург. У низці наукових праць В. Вострікової, А. Голомшток, В. Доротюк, Л. Йовайши, В. Ковальова, В. Підгайної, І. Суріної, М. Шабдінова та інших дослідників, з'ясовано роль професійної спрямованості молоді в її професійній орієнтації.

Педагогічний аспект проблеми професійної орієнтації молоді обґрунтовували: С. Батишев, Ф. Гоноблін, М. Дурманов, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Куракін, В. Сластьонін та ін., систему профорієнтації старшокласників – Л. Гуцан, Д. Закатнов, В. Зінченко, О. Коберник, В. Мачуський, О. Мельник, О. Морін, М. Піддячий, В. Рибалка, В. Сидоренко, В. Синявський, М. Тименко,

Б. Федоришин, С. Чистякова, Б. Янцур та ін.

Сучасні наукові здобутки з проблеми профорієнтації молоді можна виокремити за такими напрямками: методологія профорієнтації (Є. Климов); системний підхід до профорієнтації (В. Сахаров); теорія мотивації професійного вибору (Є. Павлютенков); професійна орієнтація в системі ПТО (Д. Закатнов, В. Орлов); профорієнтація в школі (Н. Побірченко); створення педагогічних ситуацій, які активізують профорієнтаційну самодіяльність учнів (Г. Балл, В. Васильєв, О. Кoberник, В. Рибалка, В. Синявський, М. Тищенко та ін.); вибір школярами професій в умовах профільного навчання та його модель (О. Мельник, М. Піддячий, І. Сотніченко, М. Піщалковська та ін.); особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників (В. Рибалка); профілізація навчального процесу у старшій школі (Г. Балл, Н. Бібік, О. Бугайова, М. Бурда, М. Гузик, О. Корсакова, В. Мадзігон, Н. Ничкало, Н. Шиян); професійне самовизначення старшокласників (Є. Климов, М. Пряжніков та ін.).

Важливе теоретичне та практичне значення для розкриття теми дослідження мають наукові роботи вітчизняних військових педагогів і психологів, зокрема: О. Автушенка, В. Алещенка, А. Афанасьєва, О. Діденка, С. Мотики, В. Невмержицького, М. Нецадима, Р. Проця, М. Тимчика, В. Стасюка, О. Хайруліна, В. Ягупова та інших, в яких розкрито сутність, діалектику і логіку формування військово-професійної спрямованості особи, розроблені його теоретичні підвалини та психолого-педагогічні основи.

Однак, незважаючи на певні досягнення у професійній орієнтації старшокласників та учнів системи професійно-технічної освіти, аналіз та узагальнення наукових джерел і педагогічної практики засвідчив наявність, таких суперечностей у військово-професійній орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю:

- між підвищеними потребами ВВНЗ в молоді зі сформованою військово-професійною спрямованістю й недостатньою спроектованістю структурно-функціональної моделі процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

- між необхідністю цілеспрямованого формування військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю і недостатньою обґрунтованістю її основних напрямів;

- між необхідністю об'єктивного діагностування результату військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю – військово-професійної спрямованості та недостатньою обґрунтованістю критеріїв і показників оцінювання її сформованості.

Отже, актуальність досліджуваної проблеми для України та її ЗС, практична і теоретична значущість результативності ВПО ліцеїстів для сектору оборони та безпеки держави, а також недостатня її наукова та прикладна розробленість у професійній педагогіці обумовили вибір теми дисертації – ***«Педагогічне моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю».***

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано згідно з планом наукової та науково-технічної діяльності Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, а також з НДР «Підготовка учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри» (ДР № 0113U000154) і «Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» (ДР № 0116U003567).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол від 28.09.2015 р. № 9) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при НАПН України (протокол від 27.10.2015 р. № 7).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у здійсненні педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю для забезпечення результативності їх функціонування.

Для реалізації зазначеної мети, необхідно виконати такі *завдання*:

1. Проаналізувати проблему військово-професійної орієнтації старшокласників у психолого-педагогічних джерелах та обґрунтувати поняттєво-категоріальний апарат дослідження;

2. Теоретично обґрунтувати і розробити структурно-функціональну модель процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

3. Обґрунтувати основні напрями військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

4. Удосконалити діагностувальний інструментарій оцінювання результативності військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

5. Експериментально перевірити модель процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю та впровадити методичні рекомендації командуванню, офіцерам-вихователям і педагогічним працівникам військових ліцеїв щодо її організації.

Об'єктом дослідження є освітній процес у закладах спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Предметом дослідження є структурно-функціональна модель педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань згідно зі специфікою предмета дослідження, використано такі методи наукового пошуку:

– *теоретичні*: аналіз даних державних органів статистики, відомчих видань Міністерства оборони України, Центрального науково-дослідного інституту ЗС України, департаменту освіти і науки обласних державних адміністрацій, результатів військово-педагогічних і психологічних досліджень вітчизняних науковців, а також наукових джерел – для з'ясування стану дослідженості ВПО молоді в педагогічній практиці та теорії; аналіз, узагальнення й систематизація дослідницьких даних – для уточнення змісту ВПО ліцеїстів;

педагогічне моделювання – для проектування структурно-функціональної моделі процесу їх ВПО; зіставлення й узагальнення теоретичних та експериментальних даних – для формулювання висновків за результатами дослідження;

– *емпіричні*: анкетування, бесіда, педагогічне спостереження, тестування – для з'ясування та удосконалення змісту ВПО ліцеїстів; метод експертних оцінок – для визначення основних напрямів моделювання ВПО;

– *експериментальні*: педагогічний експеримент – для визначення результативності педагогічного моделювання процесу ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

– *статистичні*: метод математичної статистики – для статистичного оброблення експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше:

– теоретично обґрунтовано і розроблено структурно-функціональну модель процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю, що відтворює системний взаємозв'язок, взаємозумовленість і послідовність цільового, змістовного, ресурсного, суб'єктного, організаційно-процесуального та оцінно-результативного блоків, які реалізують функції цілестворення, планування, регулювання, організації, коригування, контрольної-оцінної, включають принципи, зміст, методи, методiku та засоби військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю на її основних етапах, а також її результат сформованість – військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

– обґрунтовано основні напрями військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю (військово-патріотичне виховання ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; формування у ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної діяльності; формування у ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю культури навчальної діяльності), за допомогою яких реалізується ефективне формування військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю;

удосконалено:

– діагностувальний інструментарій оцінювання результативності військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; удосконалення полягає в доповненні й конкретизації ціннісно-мотиваційного, когнітивного, поведінково-діяльнісного і суб'єктного критеріїв оцінювання такими показниками, як: спрямованість особистості, цінності та професійні інтереси, мотиваційні настанови на військову професію, загальноосвітні та загальновійськові знання, загальноосвітні та загальновійськові навички та вміння, лідерська поведінка, об'єктивна самооцінка, саморегуляція, позитивне ставлення до самого себе як до майбутнього військового професіонала, навчальна суб'єктність, саморефлексія;

дістало подальшого розвитку:

– зміст поняття «військово-професійна орієнтація ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю»; подальший розвиток здійснено шляхом введення до дефініції суттєвих видових ознак – «організаційно-педагогічну діяльність представників Збройних сил України, педагогів, вихователів та інших суб'єктів педагогічної діяльності у закладах середньої освіти, орієнтування на формування в учнів військово-професійної спрямованості – внутрішньо узгоджену стійку систему усвідомлених потреб, спонукань, цілей, перспектив, прагнень, мотивації та цінностей набуття військового фаху».

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні їх в освітній процес закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю, а також методичних рекомендацій командуванню, офіцерам-вихователям і педагогічним працівникам військових ліцеїв щодо організації військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; полягає у творчому застосуванні активних методів навчання (гейміфікації, фасилітації, кейс-методу) у навчальній дисципліні «Захист України»; діагностувального комплексу оцінювання рівнів сформованості військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю тощо.

Одержані результати можуть бути використані органами військового управління, департаментом освіти і науки обласної державної адміністрації, керівним і викладацьким складом військових ліцеїв в освітньому процесі, з метою підвищення якості ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Результати дослідження можна застосовувати в системі підготовки та підвищення кваліфікації військових педагогів різних рівнів.

Основні положення та результати дисертації впроваджено в освітній процес таких закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю: Військово-морського ліцею імені Володимира Безкоровайного (Акт від 02.06.2020 р. № 421); Луганського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії» (Акт від 22.05.2020 р. № 1/0309/21); Кам'янець-Подільського ліцею із посиленою військово-фізичною підготовкою (Акт від 19.06.2020 р. № 01-35/90).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані авторкою у дисертаційній роботі, є власним науковим доробком. У статтях, написаних у співавторстві, особистим внеском дисертантки є: [1] – обґрунтування методологічних вимог щодо педагогічного моделювання і розроблення моделі ВПО ліцеїстів; [2] – розроблення основних педагогічних умов ВПО ліцеїстів військових ліцеїв; [3] – обґрунтування змісту системи їх військово-патріотичного виховання; [4] – розроблення структури їх ВПО, чинники, що впливають на неї; з'ясування змісту та стану ВПО вихованців військових ліцеїв; [5] – проектування структурно-функціональної її моделі; [6] – розроблення етапів виконання дослідження, методики проведення експерименту, визначення та вирішення основних завдань для педагогічного моделювання ВПО

вихованців військових ліцеїв; [7] – розроблення критеріїв і показників оцінювання сформованості їх військово-професійної спрямованості; [19] – висвітлення результатів експериментального дослідження ВПО юнаків; у тезах [16] – розкриття характеристик феномену педагогічного іміджу; [17] – з'ясування особливостей національно-патріотичного виховання студентської молоді в освітньому середовищі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на таких наукових конференціях і семінарах, зокрема:

– *міжнародних*: «Військова психологія у вимірах війни і миру» (Україна, м. Київ, 5–6 квітня 2019 р.); «Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Україна, Одеса, 17–18 квітня 2020 р.), «Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities» (Lithuania, Kaunas, February 21th, 2020); «Public communication in science: Philosophical, Cultural, Political, Economic and IT Context» (Houston (USA), May 15, 2020); «Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки» (Україна (м. Запоріжжя) – Казахстан, 29–30 травня 2020 р.); «Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення» (Україна, м. Київ, 1–2 травня 2020 р.); «Tendenze attuali della moderna ricerca scientifica» (DEU, Штутгарт, 5 Juni, 2020); «Стратегічні напрями розвитку науки: фактори впливу та взаємодії» (м. Суми, 22 травня 2020 р.); «Scientific research in XXI century» (Ottawa (Canada), May 16–18, 2020); «Theoretical and empirical scientific research: concept and conference» (Oxford (UK), July 24, 2020);

– *всеукраїнській* – «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (м. Дніпро, 22–23 травня 2020 р.).

Публікації. Зміст та основні результати дослідження висвітлено у 20 публікаціях (із них 10 – у співавторстві), серед яких: 6 статей – у наукових періодичних фахових педагогічних виданнях України (із них 5 – у наукометричних виданнях), 1 – у закордонному науковому періодичному наукометричному виданні, 1 – у науковому періодичному виданні, 11 – у збірниках тез доповідей на наукових конференціях і семінарах, 1 – методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (332 найменувань, із них 4 – іноземною мовою), 11 додатків на 36 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 12,0 авторських аркушів, у т.ч. основний текст роботи – 8,1 авторських аркушів. Вона проілюстрована 5 таблицями та 12 рисунками, із яких один займає одну повну сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковою тематикою; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, сформульовано методологічну основу дослідження; висвітлено наукову новизну, науково-теоретичне та практичне значення одержаних результатів; наведено

відомості про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – **«Військово-професійна орієнтація ліцеїстів як предмет психолого-педагогічного дослідження»** – здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній теорії та практиці, розглянуто досвід і встановлено сучасні проблеми ВПО старшокласників, розкрито її сутність і зміст щодо ліцеїстів військових ліцеїв.

З'ясовано, що проблема ВПО допризовної молоді є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників за такими напрямками: історія професійної орієнтації (Н. Балацька, А. Голомшток, Л. Гуцан, О. Джура, Д. Закатнов, О. Капустіна, М. Кузіва, Б. Федоришин, М. Шабдінов); професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу (Л. Гуцан, О. Морін, З. Охріменко, О. Пархоменко, Л. Гриценко); проблеми професійної орієнтації допризовної молоді на військові професії (В. Альошкін, А. Афанасьєв, Т. Кравченко, М. Нещадим, В. Ягупов); планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді (С. Алексєєва, Л. Єршова, Д. Закатнов, В. Лозовецька, В. Орлов та ін.); проблема спрямованості особистості (А. Алексюк, А. Дьяченко, Г. Даниленко, М. Тимчик, Л. Чупрій); ВПО школярів у загальноосвітній школі (В. Барабанщиков, Г. Бесарабчук, І. Бех, О. Лагно, С. Мотика, О. Пехота, В. Романчук); готовність особистості до військової служби (В. Андрєєв, В. Дем'янишин, М. Зубалій, М. Томчук, О. Торічний, В. Усманов та ін.) і моделювання її формування (О. Дерев'янка, Є. Лодатко, В. Монахов, В. Садовський та ін.).

На підставі аналізу встановлено, що ВПО учнів – це складова державної системи забезпечення зайнятості населення та військово-патріотичного виховання молоді, яка є організаційно-педагогічною діяльністю представників ЗС України, педагогів, вихователів та інших суб'єктів педагогічної діяльності у закладах середньої освіти, орієнтована на формування в учнів військово-професійної спрямованості – внутрішньо узгоджену стійку систему усвідомлених потреб, спонукань, цілей, перспектив, прагнень, мотивації та цінностей набуття військового фаху.

З'ясовано, що результатом ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю є сформованість професійно важливої властивості – військово-професійної спрямованості, що проявляється в їх активному й стійкому прагненні обрати військовий фах і бути суб'єктом військово-професійної діяльності; це усвідомлене позитивне ставлення юнаків до вибору майбутньої військової професії, до військового обов'язку перед Батьківщиною в постаті офіцера.

У ході проведеного дослідження було встановлено, що результати професійної орієнтації характеризують вихованця як майбутнього військового професіонала, проявляються у його сумлінній освітній діяльності із засвоєння загальноосвітніх і первинних загальновійськових знань, умінь і навичок. Усі аспекти військово-професійної спрямованості ліцеїстів виступають у взаємозв'язку та зумовлюють одна одну і є результатом їх ВПО. Її сутність щодо ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю проявляється як складне, інтегроване, соціально-психологічне утворення – військово-професійна спрямованість, що є результатом їх ВПО у військових

ліцях на набуття військового фаху та проявляється у військово-професійних інтересах, цілях, переконаннях, державно-патріотичному світогляді, внутрішньо узгодженій, стійкій системі усвідомлених потреб, спонукань, цінностей щодо вибору військового фаху.

Взаємопов'язані ціннісно-мотиваційний (система настанов, ціннісних орієнтацій, мотиваційних ставлень, оцінок, які визначають характер його навчальної діяльності та вибір майбутньої військової професії), когнітивний (система загальнонаукових і загальновійськових теоретичних і практичних знань, яка формує загальний і первинний професійний інтелект ліцеїстів, забезпечує загальнонаукову та первинну військову підготовленість юнака до набуття військово-професійної освіти), операційно-діяльнісний (організація та самоорганізація навчальної діяльності вихованців з опанування змісту загальної освіти) і суб'єктний (соціальна, навчальна і первинна військово-професійна суб'єктність) компоненти висвітлюють зміст ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Доведено, що її зміст і результат проявляються в таких аспектах, як: сформованість військово-професійних потреб, інтересів, мотивації та цінностей; сформованість суб'єкта військово-професійного самовизначення; вибір ліцеїстами військової професії, інтегрованим проявом якого є їх військово-професійна спрямованість; первинна військово-професійна активність ліцеїста, що позначається у виборі військової професії.

Однак аналіз та узагальнення психолого-педагогічної практики щодо результативності ВПО учнів засвідчили наявність низки проблем, які, зокрема: зумовлені труднощами у всебічному вивченні індивідуальних особливостей юнаків, виборі відповідного типу військової спеціальності; обумовлені низькою соціальною оцінкою військової професії серед школярів та їхніх родин; пов'язані з оточенням школярів, що сприяють формуванню якостей особистості, які професійно необхідні для кожного виду військової справи.

Аналіз досвіду та сучасного стану ВПО допризовної молоді підтверджує необхідність її цілеспрямованого педагогічного моделювання у військових ліцях.

У *другому розділі* – **«Зміст педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю»** – викладено загальну методику дослідження; спроектовано структурно-функціональну модель процесу ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; теоретично обґрунтовано діагностичний інструментарій оцінювання її результативності.

Розроблено методику дослідження, яка впливає на результативність дослідження процесу ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Здійснено теоретико-методичний опис трьох основних етапів науково-педагогічного дослідження та вирішення дослідницьких завдань відповідно до мети, об'єкта та предмета дослідження. Сформульовано робочу гіпотезу, яка полягає у припущенні про те, що забезпечення результативності процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів можливе шляхом її

педагогічного моделювання, основу якого складають їх військово-патріотичне виховання, формування у них цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної діяльності, а також культури навчальної діяльності.

З'ясовано, що для ВПО ліцеїстів на вступ у ВВНЗ і подальшої військової служби в лавах ЗС України, необхідно проводити її педагогічне моделювання, яке представляє метод створення (і згодом вивчення) педагогічних моделей, тобто відображення основних характеристик педагогічної системи (процесу, явища) у спеціально створеному об'єкті – у педагогічній моделі, тобто ВПО ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Спроектовано структурно-функціональну модель процесу їх військово-професійної орієнтації, що складається із цільового, ресурсного, змістового, організаційно-процесуального, суб'єктного та оцінно-результативного блоків (рис. 1).

Цільовий блок відображає загальну мету, для досягнення якої ведеться військово-професійна орієнтація ліцеїстів, передбачає усю різноманітність цілей і завдань педагогічної діяльності: від загальної мети – всебічного і гармонійного розвитку особистості – до конкретного завдання – становлення військовим професіоналом.

Змістовий – містить усе, що становить зміст загальноосвітньої та загальновійськової підготовки, що складає когнітивну основу вибору військової професії, тобто система знань, яка формує світогляд ліцеїста, зокрема і військовий – набуття первинного загальновійськового досвіду, підготовку до суспільного життя і до свідомого вибору майбутньої професії.

Організаційно-процесуальний – передбачає організацію практичної виховної роботи з ліцеїстами загалом та військового виховання, зокрема, що представлений сукупністю основних напрямів і засобів формування їх ВПО.

Ресурсний – відображає склад і стан, способи накопичення, розподілу та обліку, порядок використання внутрішнього і зовнішнього ресурсу ВПО, необхідного для психолого-педагогічного забезпечення обґрунтованого вибору ліцеїстами військової професії.

Плановий результат ВПО ліцеїстів містить оцінно-результативний блок.

Суб'єктний блок відображає активну педагогічну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, яка є основою для цілеспрямованого формування військово-професійної спрямованості ліцеїстів і формування їх ВПО.

Для проведення діагностування її сформованості конкретизовано такі критерії:

- ціннісно-мотиваційний (показники: спрямованість особистості до майбутньої військово-професійної діяльності, цінності та військово-професійні інтереси, мотиваційні настанови на військову професію);

- когнітивний (показники: загальноосвітні та загальновійськові знання);

- поведінково-діяльнісний (показники: загальноосвітні, загальновійськові навички та вміння, лідерська поведінка);

- суб'єктний (показники: об'єктивна самооцінка, саморегуляція, позитивне ставлення як до майбутнього військового професіонала, саморефлексія, навчальна суб'єктність).

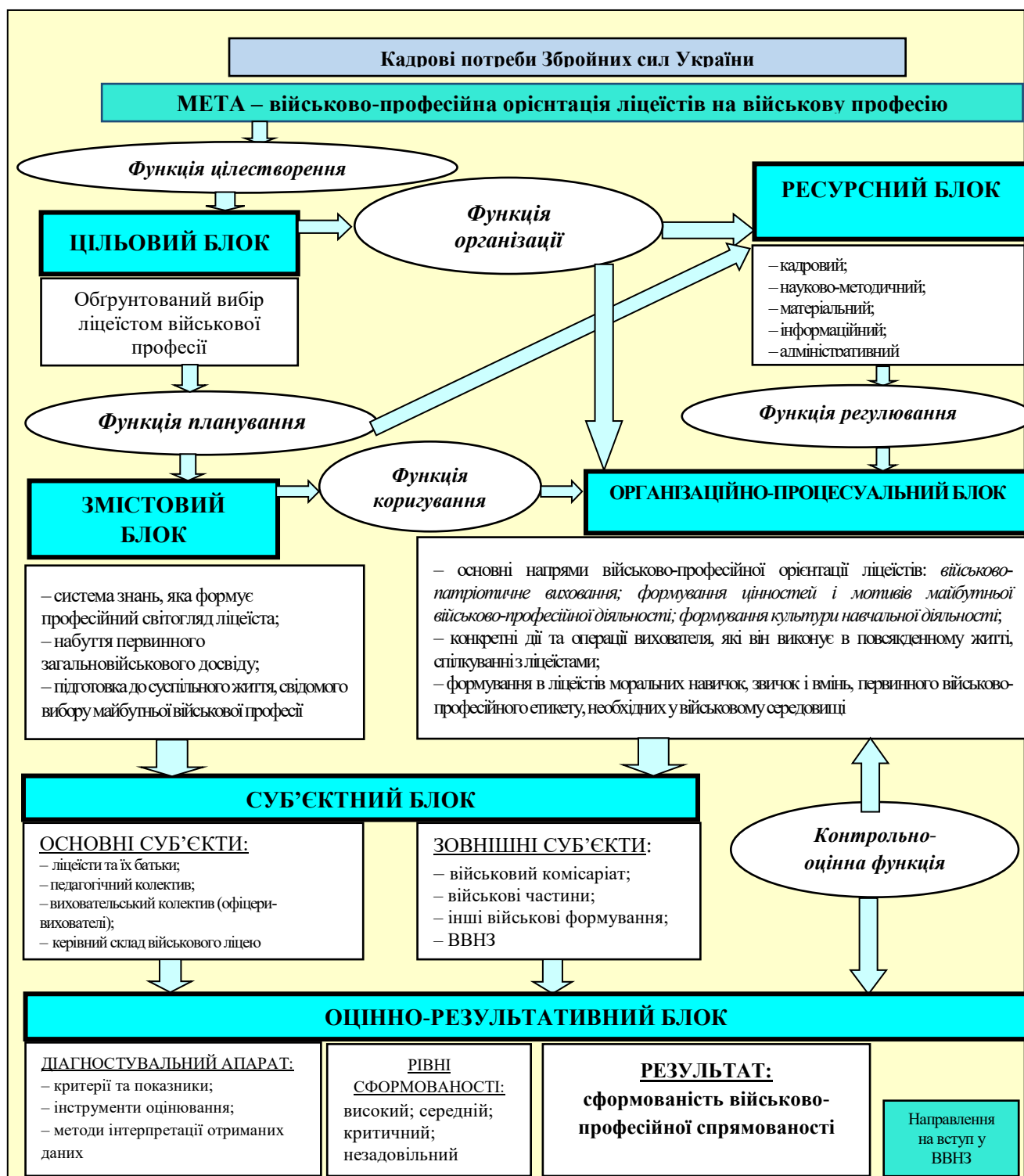

Рис. 1 Структурно-функціональна модель процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю

У третьому розділі – «Експериментальне дослідження військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю» – представлено експериментальну роботу та здійснено аналіз її результатів; визначено ефективність військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Експериментально реалізовано модель військово-професійної орієнтації

ліцеїстів, інтегрованим результатом якої є сформованість їх військово-професійної спрямованості. Дослідження динаміки її сформованості було здійснено за допомогою порівняння результатів контрольних (далі – КГ) і експериментальних (далі – ЕГ) груп до і після формувального експерименту (табл. 1). Кількість ліцеїстів ЕГ із високим рівнем сформованості військово-професійної спрямованості зросла на 12 %, середнім – на 16 % порівняно із результатами констатувального експерименту, водночас зменшилася кількість ліцеїстів ЕГ із критичним і незадовільним рівнями її сформованості – на 22 % і 6 %, відповідно.

Таблиця 1

Рівні сформованості військово-професійної спрямованості у ліцеїстів до та після формувального експерименту (%)

№ з/п	Рівні сформованості	Констатувальний етап		Формувальний етап	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
A	високий	10	15	14	27
B	середній	44	40	41	56
C	критичний	42	36	34	14
D	незадовільний	4	9	11	3

Завершальним етапом проведення експериментального дослідження було визначення результатів практичної реалізації випускниками військових ліцеїв сформованих у них якостей і настанов, що визначають їх поведінку і подальшу військово-професійну кар'єру. Найбільш раціональним способом, що дає змогу вирішити проблему перевірки рівня достовірності даних, було вивчення та аналіз подальшої військово-професійної діяльності випускників.

Основними шкалами, що оцінювалися у цьому разі, були вступ випускників ліцеїв до ВВНЗ (рис. 2): успішне оволодіння навчальною програмою курсантами у процесі набуття військово-професійної освіти у ВВНЗ (рис. 3), продовження військової служби у військових частинах ЗС України та успішне оволодіння посадовими обов'язками (рис. 4).

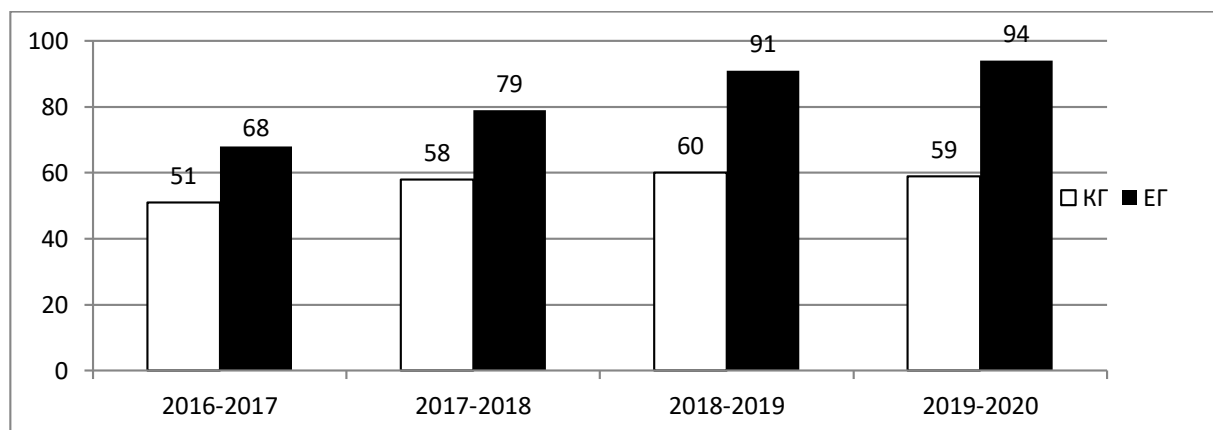

Рис. 2 Динаміка вступу ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю до ВВНЗ ЗС України (%)

Окрім цього, такі контрольні шкали, як вступ випускників військових ліцеїв до ВВНЗ та успішне оволодіння програмою підготовки у процесі навчання в ліцеї, знаходяться у прямій залежності від рівня сформованості військово-професійної спрямованості у ліцеїстів.

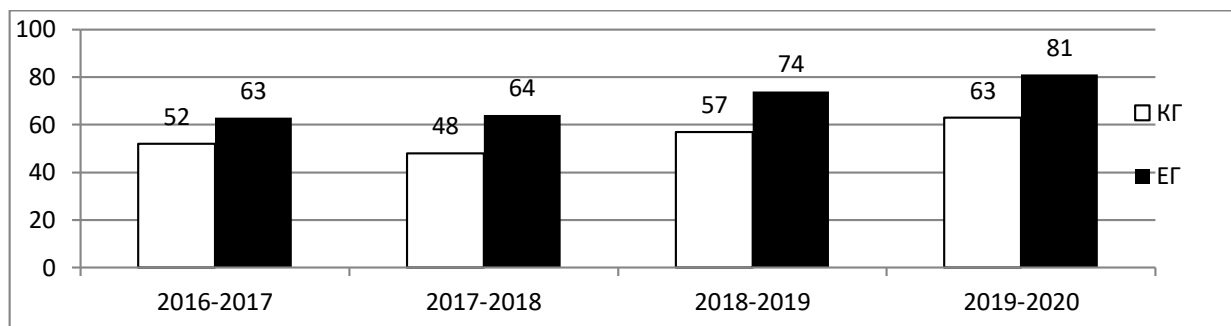

Рис. 3 Динаміка успішного оволодіння випускниками військових ліцеїв навчальною програмою ВВНЗ (%)

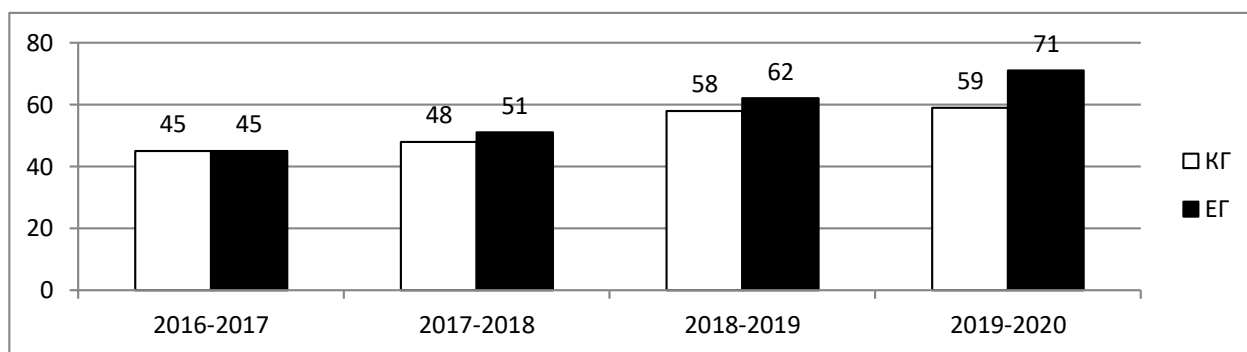

Рис. 4 Динаміка продовження військової служби у військових частинах ЗС України та успішне оволодіння посадовими обов'язками (%)

Проведене дослідження й одержані експериментальні результати дали змогу розробити методичні рекомендації департаментам освіти і науки обласних державних адміністрацій, командуванню військових ліцеїв, викладацькому складу і вихованцям військових ліцеїв щодо цілеспрямованого формування військово-професійної спрямованості у ліцеїстів.

Загалом мету дослідження досягнуто, поставлені завдання виконано.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та виконання актуального наукового завдання щодо педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю ліцеїстів військових ліцеїв.

За результатами дослідження сформульовано такі положення, висновки та рекомендації, зокрема:

1. Систематизація результатів теоретичного аналізу й узагальнення загальнонаукових джерел, психолого-педагогічної літератури та практики підготовки старшокласників закладів загальної середньої освіти дали змогу

з'ясувати, що суттєву увагу науковці зосереджують на пошук педагогічних, психологічних і методичних аспектів формування у старшокласників професійної спрямованості, зокрема й військово-професійної. Водночас малодослідженими залишаються проблемні питання педагогічного моделювання процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. З'ясовано, що основний етап військово-професійної орієнтації старшокласників доводиться на 10–11-ті класи середньої школи, коли завершується формування ключових компетентностей і виникає необхідність приймати рішення про вибір своєї майбутньої професії, а також і безпосередньої підготовки до військової служби в лавах Збройних сил України. Доведено, що формування військового покликання у старшокласників відбувається у двох напрямках: стихійному, що ґрунтується на їх помилках і пробах; цілеспрямованому – на їх військово-професійної орієнтації.

Установлено зміст поняття «військово-професійна орієнтація» – це складова державної системи забезпечення зайнятості населення та військово-патріотичного виховання молоді, яка є організаційно-педагогічною діяльністю представників Збройних сил України, педагогів, вихователів та інших суб'єктів педагогічної діяльності у закладах середньої освіти, орієнтована на формування в учнів військово-професійної спрямованості – внутрішньо узгоджену стійку систему усвідомлених потреб, спонукань, цілей, перспектив, прагнень, мотивації та цінностей вибору військового фаху. Результатом їх військово-професійної орієнтації є формування професійно важливої властивості – військово-професійної спрямованості, що проявляється в їх активному й стійкому прагненні обрати військовий фах і бути суб'єктом військово-професійної діяльності; це усвідомлене позитивне ставлення юнаків до вибору майбутньої військової професії, до військового обов'язку перед Батьківщиною в постаті офіцера.

2. Теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель процесу військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю, що містить шість взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоки: цільовий, ресурсний, змістовий, організаційно-процесуальний, суб'єктний та оцінно-результативний, – які схематично висвітлюють мету, завдання, принципи, зміст, форми, методи, засоби формування військово-професійної орієнтації та одержаний результат – їх військово-професійну спрямованість.

Вона реалізує функції цілестворення, планування, регулювання, організації, коригування, контрольно-оцінну в процесі їх військово-професійної орієнтації.

3. Основними напрямками військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю визначено:

- військово-патріотичне виховання ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю, сенс якого полягає у формуванні патріотичної свідомості та самосвідомості, мотивації захисника Батьківщини;

- формування у них цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної діяльності у процесі вивчення загальноосвітніх і загальновійськових дисциплін, у

ході реалізації різних виховних і профорієнтаційних заходів;

– формування у них культури навчальної діяльності як суб'єктної основи успішного формування ключових компетентностей і набуття у майбутньому військово-професійної освіти.

Вони перебувають у системному взаємозв'язку та в комплексі з іншими напрямами військово-професійної орієнтації сприяють цілеспрямованому формуванню у ліцеїстів військово-професійної спрямованості.

4. Удосконалено діагностувальний інструментарій оцінювання сформованості військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю, зокрема за такими критеріями: ціннісно-мотиваційним (спрямованість до майбутньої військово-професійної діяльності, цінності та військово-професійні інтереси, мотиваційні настанови на військову професію); когнітивним (загальноосвітні та загальновійськові знання); поведінково-діяльнісним (загальноосвітні та загальновійськові навички та вміння, лідерська поведінка); суб'єктивним (об'єктивна самооцінка, саморегуляція, позитивне ставлення до самого себе як до майбутнього військового професіонала, саморефлексія, навчальна суб'єктність).

Визначено рівні її сформованості – високий, середній, критичний і незадовільний, а також конкретизовано їх характеристики.

5. Експериментальна робота з дослідження військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю довела, що підготовка майбутнього військового фахівця, який володіє якостями, що відповідають вимогам часу, передбачає застосування комплексу заходів педагогічного впливу та взаємодії, обґрунтованих критеріїв і відповідних показників для визначення сформованості їх військово-професійної спрямованості.

Одержані експериментальні дані довели результативність педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів, а реалізація її моделі позитивно вплинула на динаміку сформованості їх військово-професійної спрямованості. Кількість ліцеїстів ЕГ із високим рівнем сформованості військово-професійної спрямованості зросла на 12 %, середнім – на 16 % порівняно із учнями КГ, водночас зменшилася кількість ліцеїстів ЕГ із критичним і незадовільним рівнем її сформованості – на 22 % та 6 %, відповідно.

Результати проведеного дослідження дали змогу розробити методичні рекомендації департаментам освіти і науки обласних державних адміністрацій, командуванню та викладацькому складу військових ліцеїв, а також здобувачам освіти військових ліцеїв щодо цілеспрямованого формування військово-професійної орієнтації у ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Основними методичними рекомендаціями визначено: використання апробованої комплексної програми, з метою успішного вирішення завдань підвищення військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; включення до планів виховної роботи спільних заходів із ВВНЗ, військовими частинами, іншими військовими формуваннями щодо військово-професійної орієнтації ліцеїстів

закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю; формування у ліцеїстів навичок та вмінь самодіагностування, самопереконавання, самоаналізу, самозвіту, самозобов'язання. Їх дотримання сприятиме формуванню професійно важливої властивості – військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю.

Дисертація не вичерпує усіх теоретичних і практичних аспектів теми дослідження. Перспективами її подальшого дослідження є: теоретичні та методичні основи професійної підготовки вчителів загальновійськового та спортивного профілю щодо цілеспрямованого формування військово-професійної спрямованості ліцеїстів; педагогічна система військово-патріотичного виховання юнаків військових ліцеїв; формування ключових компетентностей вихованців військових ліцеїв.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Педагогічне моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. С. 104–109. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-4.19>. (Наукометрична база: INDEX COPERNICUS).

2. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Педагогічні умови військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти з військовим профілем. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: зб. наук. пр. 2020. Вип. 12. С. 98–111. (Наукометричні бази: INDEX COPERNICUS, GOOGLE SCHOLAR).

3. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Система військово-патріотичного виховання ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти з військовим профілем. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. № 73, т. 2. С. 139–144. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.31>. (Наукометрична база: INDEX COPERNICUS).

4. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Сутність і зміст військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка*. 2020. Вип. 28, т. 4. С. 279–289. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/28.208852>. (Наукометрична база: INDEX COPERNICUS).

5. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Структурно-функціональна модель військово-професійної орієнтації вихованців військових ліцеїв. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка*. 2020. Вип. 29, т. 4. С. 269–275. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2308->

4855/article/viewFile/209687/209749 (наукометрична база: INDEX COPERNICUS).

6. Yerhidzei K., Yahupov V. Experimental testing of the pedagogical modelling of the professional military orientation of the secondary education institutions of a military profile students. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал Причорноморського НДІ економіки та інновацій*. 2020. Вип. 27. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/27.10>. (Наукометрична база: INDEX COPERNICUS).

Наукові праці, опубліковані в зарубіжних періодичних фахових наукових виданнях

7. Yerhidzei K., Yahupov V. Criteria and indicators for the diagnosis of the professional military lyceum students. *NSR scientific journal: scientific journal*. 2019. № 1, vol. I. P. 118–123. (IC Value: 89.90). (Наукометричні бази: CrossRef (DOI), OAD Directory, Scribed, Computer Science Directory, Academia, Google Scholar, Science Central, Microsoft Academic Search, Mendeley, DocStoc, iScience).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Єргідзей К. В., Єргідзей О. О. Характеристика феномену педагогічного іміджу психолого-педагогічній теорії та практиці. *Військова психологія у вимірах війни і миру: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5–6 квітня 2019 р.)*. Київ, 2019. С. 77–79.

9. Єргідзей К. В. Педагогічні умови формування військово-професійної спрямованості ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти з військовим профілем. *Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities: III International scientific conference, Vytautas Magnus University Faculty of Social Sciences (Lithuania, Kaunas, February 21th, 2020)*. Kaunas, 2020. P. 159–164.

10. Єргідзей К. В. Військово-патріотичне виховання ліцеїстів як основа формування цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної діяльності. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: зб. наук. робіт Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17–18 квітня 2020 р.): в 2 ч.* Одеса, 2020. Ч. II. С. 48–52.

11. Єргідзей К. В. Формування культури навчальної діяльності у ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення: зб. тез наук. робіт Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1–2 травня 2020 р.): в 2 ч.* Київ, 2020. Ч. II. С. 45–48.

12. Єргідзей К. В. Особливості військово-патріотичного виховання ліцеїстів загальноосвітніх навчальних закладів з військово-професійною спрямованістю навчання. *Public communication in science: Philosophical, Cultural, Political, Economic and IT Context: European Scientific Platform Collection of scientific papers With proceedings of the international scientific and practical conference «t» (USA, Houston, May 15, 2020): в 4 ч.* Houston, 2020. Vol. 4. P. 77–79.

13. Yerhidzei K. Characteristics of the pedagogical modelling of the military lyceum students' professional military orientation. *Scientific research in XXI century: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference (Canada,*

Ottawa, May 16–18, 2020). Ottawa, 2020. P. 76–80.

14. Єргідзей К. В. Структура військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Стратегічні напрями розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*: матеріали конф. МЦНД, Міжнар. наук. конф. (Суми, 22 травня 2020 р.): в 3 т. Суми, 2020. Т. 3. С. 87–89.

15. Єргідзей К. В. Історія становлення та розвитку закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю в Україні. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук*: матеріали II наук.-практ. конф. (Дніпро, 22–23 травня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 10–15.

16. Єргідзей К. В. Критеріальний підхід до питання військово-професійної орієнтації вихованців закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Україна – Казахстан, Запоріжжя, 29–30 травня 2020 р.): в 2 ч. Запоріжжя, 2020. Ч. I. С. 24–28.

17. Єргідзей К. В. Поняття «військово-професійна орієнтація допризовної молоді» як складова система військово-патріотичного виховання юнаків. *Tendenze attuali della moderna ricerca scientifica*: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (DEU, Штутгарт, 5 Juni, 2020): в 4 ч. Штутгарт, 2020. Band 2. P. 87–88.

18. Єргідзей К. В., Підгородецька І. М. Національно-патріотичне виховання студентської молоді як складова громадянської діяльності майбутнього викладача вищої школи. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (Oxford, UK, July 24, 2020): в 4 ч. Oxford, 2020. Vol. 3. P. 51–52.

Наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

19. Єргідзей К. В., Ягупов В. В. Результати експериментального дослідження військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. *Інтернаука*: мультидисциплінарний міжнародний науковий журнал. 2020. № 91 (11). С. 74–80. (Наукометричні бази: INDEX COPERNICUS, GOOGLE SCHOLAR, ULRICHWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY).

20. Єргідзей К. В. Комплексна цільова програма військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю: методичні рекомендації. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 25 с.

АНОТАЦІЯ

Єргідзей К. В. Педагогічне моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 2021.

Дисертацію присвячено педагогічному моделюванню військово-професійної

орієнтації ліцеїстів закладів спеціалізованої середньої освіти військового профілю. Уточнено зміст і сутність їх військово-професійної орієнтації. Здійснено її педагогічне моделювання щодо ліцеїстів, серцевину якої складають основні напрями: військово-патріотичне виховання ліцеїстів; формування в них цінностей і мотивів майбутньої військово-професійної діяльності; формування культури навчальної діяльності. Здійснено оцінювання динаміки формування їх військово-професійної спрямованості як інтегрованого результату військово-професійної орієнтації, та визначено й охарактеризовано рівні її сформованості – високий, середній, критичний і незадовільний. Експериментально підтверджено результативність педагогічного моделювання військово-професійної орієнтації ліцеїстів.

Ключові слова: військово-професійна орієнтація, педагогічне моделювання, напрям, ліцеїсти закладу спеціалізованої середньої освіти військового профілю, військово-патріотичне виховання, мотивація, навчальна діяльність, майбутній офіцер Збройних сил України.

ABSTRACT

Yerhidzei K. V. Pedagogical modelling of the professional military orientation of the students of secondary military education institutions. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation is for obtaining the scientific degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and a methodology of professional education. – Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2021.

The thesis is dedicated to the pedagogical modelling of the professional military orientation of the students of secondary military education institutions.

The analysis and generalization of the research results made it possible to define the students' professional military orientation as a component of the state system of employment and military-patriotic education of youth, which constitutes the organisational and pedagogical activity of the Armed Forces of Ukraine (hereinafter – the AF) representatives, teachers, educators and other subjects of pedagogical activity in secondary education institutions, aimed at forming the students' professional military orientedness – an internally consistent, stable system of conscious needs, motives, goals, prospects, aspirations, motivations and values of acquiring a military profession.

The concept of «military-professional orientation» is defined as a component of the state system of employment and military-patriotic education of youth, which represents the organizational and pedagogical activities of representatives of the Armed Forces of Ukraine, teachers, educators and other subjects of pedagogical activity in secondary schools. for the formation of students' military-professional orientation – an internally consistent stable system of conscious needs, motivations, goals, prospects, aspirations, motivation and values of choosing a military profession.

It was found that in order for the military-professional orientation of lyceum students to be introduced into higher education and further military service in the Armed Forces of Ukraine it is necessary to conduct its pedagogical modelling, which is

a method of creating (and subsequent studying) pedagogical models, i.e. reflecting the main characteristics of a pedagogical system (phenomena) in a specially created object – the pedagogical model.

The results of the study on the professional military orientation of military lyceum students necessitated its pedagogical modelling and the definition of appropriate pedagogical directions for its formation.

The result of the pedagogical modelling of the professional military orientation of military lyceum students is a structural-functional model which reproduces the system interrelation and interdependence of the basic blocks – objectives, content, resource, organisational-procedural, subjective, result-evaluation, which define the principles, content, methods, techniques and tools at the main stages of its formation as well as its result. It implements the functions of goal-setting, planning, regulation, organization, adjustment, control and evaluation in the process of the professional military orientation of military lyceum students.

The main directions of the lyceum students' military-patriotic education, the formation of values and motives for the future professional military activity, the formation of the culture of educational-cognitive activity promote the formation of the professional military orientedness.

The following criteria are specified for the objective diagnosis of the levels of the lyceum students' professional military orientation: value-motivational (the individual's orientation towards future professional military activity, values and professional military interests, motivational guidelines for the military profession); cognitive (common and general military knowledge); operational-activity (general literacy and military skills and abilities, leadership behaviour); subjective (objective self-assessment, self-regulation, positive attitude to oneself as a future military professional, self-reflection). The following levels of the formation of the professional military orientation of military lyceum students are characterized – high, average, critical, unsatisfactory.

The experimental work on the study of professional military orientation of military lyceum students shows that the training of future military specialists in possession of the qualities that meet the requirements of the time involves the use of a set of pedagogical influences and interactions, reasonable criteria and relevant indicators for determining the lyceum students' levels of professional military.

The results of the study allowed to develop practical recommendations for the Departments of education and science of regional state administrations, the managers and teaching staff, students of military lyceums on the purposeful formation of professional military orientation in modern military lyceums.

Key words: professional military orientation, pedagogical modelling, direction, students of secondary military education institutions, military-patriotic education, motivation, educational-cognitive activity, future officer of the Armed Forces of Ukraine.

Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 08.04.2021. Замовлення 171.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net